

Dimitrij Beuermann
Zavod RS za šolstvo

CELOSTNA GLASBENA ŠOLA

Izvleček

V članku bomo predstavili trirazsežnostni model *Zemljevida učnih ciljev* ter na njega postavili posamezne operativne učne cilje iz učnih načrtov programa *Glasba in Pravidnika o ocenjevanju na glasbenih šolah*. Prikazali bomo, da se učni cilji na *Zemljevidu učnih ciljev* združujejo v tri jasno ločene skupine. V nadaljevanju članka bosta predstavljeni dve smeri potovanja po tem zemljevidu: poustvarjalna in ustvarjalna. Nato bodo predstavljene tri temeljne oblike ocenjevanja: po ena na vsakem izmed treh področij *Zemljevida učnih ciljev*. Štirje kriteriji za ocenjevanje bodo izpeljani iz treh področij *Zemljevida učnih ciljev* ter iz ocene uspešnosti procesnih korakov učenca med šolskim letom.

Ključne besede: glasba, *Zemljevid učnih ciljev*, ocenjevanje

Abstract

The Holistic Music School

In this article the three dimensional model of the *Map of Learning Objectives* will be presented. The learning objectives of the curriculum of the program *Music* will be put on this map extended by the *Rules of the assessment at music schools*. We will show that the learning objectives on the *Map of Learning Objectives* combine into three clearly distinct groups. The article will present two fundamental forms of travel on the map: performing and creative. The article will be continued by presentation of the three basic forms of assessment for each of the three areas of the *Map of Learning Objectives*. The four criteria for evaluation will be derived from three areas of the *Map of Learning Objectives* and from assessment of student's process performance during the school year.

Keywords: music, *Map of Learning Objectives*, assessment

Oblikovanje *Zemljevida učnih ciljev*

Najpomembnejše vprašalnice, ki razkrivajo strukturo učnega in ocenjevalnega prostora

Beseda celostno nam ustvarja miselno podobo nečesa vseobsegajočega, popolnega, oziroma sliko stvari, ki izpolnjuje cel obseg prostora ... Da bi zaobjeli podobo te celote in hkrati izostrili pogled na njene sestavne dele, je potrebno iskati odgovore na različno usmerjena vprašanja, ter z njimi osvetljevati kar najbolj natančno podobo resnice. Pri vsakem raziskovanju in spoznavanju stvari nam je v pomoč zbirka šestih vprašalnic, s katerimi v vseh svetovnih jezikih uspešno razkrivamo ta ali ona dejstva o raziskovani stvari. V Tabeli 1 so zapisane najpomembnejše vprašalnice v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku.

Tabela 1: Najpomembnejše vprašalnice v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku.¹

slovensko	angleško	nemško
kaj?	what?	was?
zakaj?	why?	warum?
kako?	how?	wie?
kdo?	who?	wer?
kje?	where?	wo?
kdaj?	when?	wann?

Vprašalnice Kaj?, Zakaj? in Kako?

Najprej vzemimo pod drobnogled tri vprašalnice: Kaj?, Zakaj? in Kako? ter določimo njihove medsebojne odnose. Z njihovo pomočjo bomo prav kmalu ustvarili prve obrise podobe *Zemljevida učnih ciljev*, da bi lahko kasneje raziskali tudi načine potovanja po tem njem.

Še sporočilo za najbolj nestrpne: v nadaljevanju bomo tudi prav natančno osvetlili, zakaj smo za oblikovanje *Zemljevida učnih ciljev* uporabili prav ta seznam treh vprašalnic in jih zapisali v prav tem vrstnem redu.

Kaj?

Vprašalnica Kaj? sprašuje po teh ali onih stvareh, človeških ali materialnih virih. Tudi sicer je pri vsakem raziskovanju potrebno najprej določiti tiste stvari, ki ostajajo nepremične, da bi nato lahko raziskovali načine njihovega gibanja, spreminjanja, rasti ali napredovanja. Schiller (2016, str. 28) pravi:

»Vsaka raziskava gibanja v naravi mora najprej opisati zbirko nespremenljivih stvari ter jih jasno ločiti od spreminjajočih se stanj. Vsako opazovanje gibanja zahteva torej razlikovanje stalnih, bistvenih lastnosti (ki opisujejo predmete, ki se gibljejo) in spreminjajočih se stanj, ki opisujejo način gibanja teh predmetov. Brez tega razlikovanja ne moremo resno govoriti o gibanju.«²

Kar najbolj nepremična je stavba glasbene šole, v njej pa razredi, šolske klopi, table, mize in stoli v zbornici, računalniki; sem pa seveda spadajo tudi učila, na primer klavirji v učilnicah ali učbeniki v omarah ... Na to področje, med vire, lahko štejemo tudi učence, ki so udeleženi v učnem procesu (*Zakon o glasbenih šolah*³ pravi, da jih mora biti najmanj dvaintrideset), učitelje, ki jih poučujejo (*Pravilnik o izobrazbi učiteljev in drugih*

1 Five Ws. Dostopno na spletnem naslovu: https://en.wikipedia.org/wiki/Five_Ws (obiskano: 28. 11. 2016), Fragetechnik. Dostopno na spletnem naslovu: https://de.wikipedia.org/wiki/Fragetechnik#Offene_W-Fragen_in_der_Praxis (obiskano: 28. 11. 2016). (obiskano: 28. 11. 2016).

2 Schiller, C., Motion Mountain. Dostopno na spletnem naslovu: www.motionmountain.net, str. 28 (obiskano: 1. 12. 2016).

3 Dostopno na spletnem naslovu: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV12515> (obiskano: 13. 12. 2016).

strokovnih delavcev v izobraževalnih programih glasbene šole⁴ navaja vse vrste njihove usposobljenosti), ter ravnatelje (vsaka glasbena šola ima natanko enega), ki skrbijo za pravo smer razvoja glasbene šole ... No, seveda, učenci, učitelji in ravnatelji so žive osebe, zato jih bomo lahko našli tudi na drugih področjih zemljevida.

V našem razmisleku se posvečamo predvsem učnim ciljem, zato bomo pri vprašanju Kaj? opustili pregled vseh tistih stvari, ki jih predvideva *Pravilnik o vodenju razvida javno veljavnih programov vzgoje in izobraževanja*⁵ in se omejili le na vsebine, ki so določene v učnih načrtih. Lestvice, akordi in druge tehnične vaje, ki naj jih igra učenec, so točno določeni, tudi učni načrti, ki vse te vsebinske cilje natančno opisujejo, so bili sprejeti pred več kot desetletjem. Koncerti, sonate ali druge skladbe so bile morda zapisane celo pred več sto leti in notni zapis ponuja njihovo glasbo vsakemu učencu nespremenjeno do danes. Seveda – tudi glasbena teoretska znanja se le redko preoblikujejo ...

V učnih načrtih je polje Kaj? izpolnjeno z učnimi vsebinami in ta poglavja zavzemajo tudi največji obseg. Že od uveljavitve notnega tiska najdemo v zapisih glasbe pomemben del svetovne in narodne kulturne dediščine – tudi učenci včasih zapišejo svojo lastno skladbo in jo s tem obvarujejo pred prezgodnjo pozabo.

Kako?

Razmišljanje o nepremičnih stvareh nas pripelje do novega praktičnega vprašanja: Kako? pa je mogoče vse vse te negibne stvari spraviti v gibanje, jih spremeniti ali preoblikovati ... Vprašanje Kako? se dotika procesov, ki jih izvajamo, oziroma smo v njih udeleženi. Ključni element tega polja je energija, ki po svoji naravi spravlja stvari v gibanje, spreminja njihov položaj ali preoblikuje njihovo podobo. Tehnika igranja na inštrument, ki so si jo razvili učenci, predstavlja njihovo pridobljeno sposobnost, ki se ob igranju skladb spremeni v sredstvo (Kako?) za doseganje kar najboljše glasbene izvedbe. V učnih načrtih je polje Kako? opisano v poglavju »Didaktična priporočila«.

Zakaj?

Pri vprašanjih Kaj? in Kako? smo bili trdno zasidrani v svet materialnih stvari, iskanje odgovorov na vprašanje Zakaj? pa je umeščeno predvsem v naš miselni svet. Na tem polju se povprašamo: Zakaj? se je med notami skrito glasbeno sporočilo dotaknilo poslušalcev in preoblikovalo njihove misli, čustva in razpoloženje ... In tudi: le zakaj se je to zgodilo; zakaj ravno tako in zakaj nič drugače? Zdaj torej iščemo vzroke za gibanje, ki jih sproži vprašanje Zakaj?; pri tem elemente področja Kaj? primerjamo s spremembami na področju Kako? in si zamišljamo še druge možne smeri razvoja dogodkov ...

4 Dostopno na spletnem naslovu: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV12515> (obiskano: 13. 12. 2016).

5 Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200910&stevilka=313> (13. 12. 2016).

V učnih načrtih je poglavje Zakaj? opisano na začetku vsakega posameznega učnega načrta: odgovori se skrivajo v splošnih in operativnih ciljih; seveda pa se to vprašanje postavlja tudi vsakemu učencu, ki se dolga leta ukvarja s svojim inštrumentom.

Kaj?, Kako? in Zakaj? na Zemljevidu učnih ciljev

Predstavljajmo si škatlo kock ali kuharsko oddajo na televiziji. Kocke ali kuharske sestavine predstavljajo vire (Kaj?), načrt za zlaganje ali kuharski recept (Zakaj?) usmerjata otroka ali odraslega kuharja proti ciljem ... le še malo naporov in prizadevanja (Kako?) je potrebnih, pa bo zgradba sestavljena ali jed pripravljena.

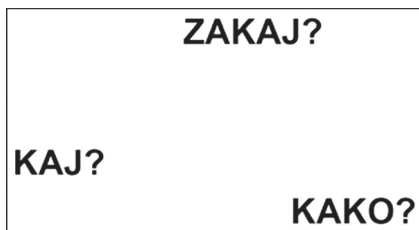
Nujno opozorilo

Pazljiva bralka ali bralec sta morda pravkar pomislila, da bi bilo načrt za zlaganje kock ali kuharski recept mogoče (ali celo potrebno) umestiti kar na področje Kako? – saj so ob vsebovanih podobah končnega cilja vanju vgrajeni tudi postopki, ki spadajo v ta prostor. Toda ne! V kasnejšem poglavju »O nevarnostih poustvarjalne smeri potovanja po Zemljevidu učnih ciljev« se bomo dotaknili tudi globljih razlogov, ki nas radi usmerijo v to slepo ulico: privlačni so in enostavni, toda napačni!

Dvorazsežni model učnih ciljev

Le kaj bi samo pripovedovali, ko pa slika pove za tisoč besed – najprej prve tri vprašalnice razpostavimo v prostor, takole:

Slika 1: Tri vprašalnice: Kaj?, Kako? in Zakaj?

Vsaka vprašalnica ima na Sliki 1 dve sosedi, vse tri skupaj oblikujejo oglišča trikotnika in na prvi pogled so videti več ali manj enakopravne. Iz te podobe ni mogoče razbrati, da smo na našem dosedanjem potovanju izhajali iz trdnih in nepremičnih stvari (Kaj?), nadaljevali potovanje na praktični ravni (Kako?), kjer smo razmišljali o načinih gibanja stvari in se nato dvignili v območja miselnih ravnin (Zakaj?).

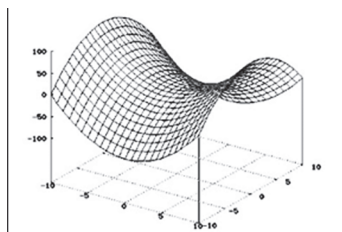
Povprašajmo se: na kakšen način bi lahko, poleg prikaza potovanja po različnih področjih nastajajočega Zemljevida učnih ciljev, tja umestili še dodatno informacijo o prehodih med materialnimi in miselnimi ravninami.

Trirazsežni model učnih ciljev

Slika na papirju običajno predstavlja dvorazsežno odslikavo trirazsežne resničnosti, prav tako kot senca predmeta, ki jo vir svetlobe zariše na steni ali tleh. Zato si zdaj postavimo vprašanje: katera bi utegnila biti izvorna oblika prostora, ki na papir meče prav takšno senčno podobo, kot je prikazana na Sliki 1. Prav ta prvinska trirazsežna podoba bi nam še posebej dobro prikazala medsebojne odnose med našimi tremi vprašalnicami. Seveda se bomo, spoštovana bralka ali bralec, pri vzpostavljanju prostorskih prikazov medsebojnih razmerij med vprašalnicami Kaj?, Kako? in Zakaj? nekaj malega zanašali tudi na pomoč vaših prostorskih predstav in domišljije.

Kar pravšnja za naše namene se izkaže podoba sedlasto ukrivljene ravnine: na dveh spodnjih prostorih bomo lahko razpostavili vse materialne elemente vprašanj Kaj? in Kako?, na zgornjih področjih pa bomo določili mesto za vsake vrste miselne širjave vprašanja Zakaj?

Slika 2: Sedlasto ukrivljena ravnina oblikuje trirazsežni prostor.

Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Hiperbolični_paraboloid (1. 12. 2016).

Različne sedlasto ukrivljene ravnine najdemo tudi v naravi. Na primer: Kamniško sedlo v stvarni resničnosti povezuje dolino Kamniške Bistrice in Logarsko dolino, v gorske višave pa se na levi strani sedla vzpenja Brana, na desni pa Planjava; takole:

Slika 3: Kamniško sedlo.

Vir: Zoks77, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=27765919> (1. 12. 2016).

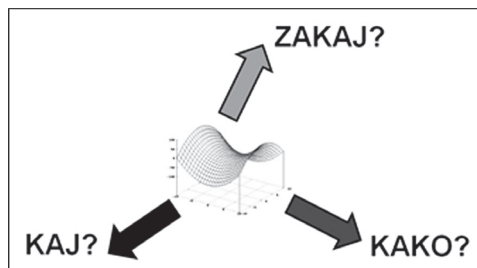
Posamezne učne cilje, ki predstavljajo naše tri vprašalnice, lahko razmestimo tudi kar na Kamniško sedlo. V vsako dolino postavimo eno vprašalnico: dogovorimo se, da zastavico z vprašalnico Kaj? umestimo v Logarsko dolino, v dolino Kamniške Bistrice pa vprašalnico Kako?

Z vprašalnico Zakaj? odsopihamo na Planjavo in od tam, iz miselnega helikopterskega pogleda, od zgoraj opazujemo dogodke v obeh materialnih dolinah. Če pa bi od tod šli (v mislih, seveda, le v mislih!) še bolj navzgor, bi iz velikih višav nad Brano lahko ugledali podobo naših ciljev, kot nam jih je ponazorila že Slika 1.

S pomočjo miselnega helikopterskega pogleda (in primerne količine tovrstne razumske telovadbe) lahko spodbudimo tudi naše učence, da iz miselne ravni opazujejo samega sebe: kako se sprehajajo v svojem materialnem, pa tudi v miselnem svetu⁶. Vidijo lahko, kako se jim to ali ono posreči ali pa spodleti – na primer pri vaji inštrumenta. Pogled od zgoraj jih lahko vodi med ovirami in jim prihrani velike količine nepotrebnih težav in dragocenega časa nasploh.

Le še naše tri vprašalnice zdaj postavimo na Sliki 4 (oh, spet papirnato dvorazsežni) na prava mesta.

Slika 4: Kaj?, Kako? in Zakaj? v trirazsežnem prostoru.

Za hip se zdaj ustavimo, uredimo misli in pogledjmo, kaj smo ugotovili do tega trenutka. Pri opisu virov, dejavnosti in idej oziroma ciljev⁷ smo uporabili tri od šestih elementarnih vprašalnic: Kaj?, Zakaj? in Kako? in jih razpostavili na *Zemljevid učnih ciljev*. Materialna vprašanja in ustrezni odgovori se nahajajo ob vznožju prehoda čez »Kamniško sedlo«. Oblika prostora, ki ju povezuje, je tukaj odprta navzven in to se dobro povezuje z naravo materialnih stvari in dejavnosti, ki jih je mogoče spoznati s pomočjo čutil ali merskih inštrumentov.

Miselno ravnino pa opredeljuje vprašalnica Zakaj?, ki je samo navidezno umeščena v bližino vprašanj Kaj? in Kako? – pot do njih pripelje od zgoraj, preko samega sedla ter se

⁶ Spoznavanje o spoznavanju. Dostopno na spletnem naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Metakognicija> (obiskano: 14. 12. 2016).

⁷ Na tem mestu opišimo pomembno razliko med idejami in cilji. Ideja nam predstavlja zamisel, ki v preteklosti še ni bila izoblikovana, zgolj navdih, ki bo (morda) pripeljal do uresničitve. Cilji pa so bili postavljeni že v preteklosti in jih je (običajno) potrebno v prihodnosti kar najbolj natančno uresničiti.

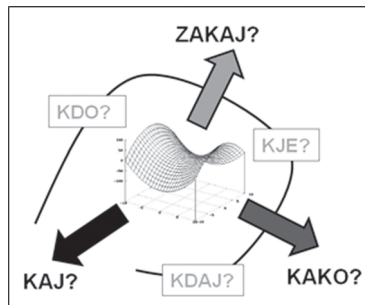
nato usmeri naprej, v to ali ono dolino. Kljub ovinkasti stezi pa se prav na miselni ravnini ustvarjajo razlogi za to ali ono akcijo, ki premika oziroma preoblikuje stvari. Zgornje, miselne površine sedlaste pokrajine, označuje vase zaprta oblika prostora in prav takšne so tudi misli učencev: skrite so v njihovih glavah in ni jih lahko izbežati na plano. Še najlažje se z njimi srečamo, če učencem postavljamo vprašanja in ta trenutek je kar pravi, da izpopolnimo nabor naših vprašalnic.

Vprašalnice Kdo?, Kje? in Kdaj?

V tem poglavju bo zgodba kratka. Navedena tri vprašanja Kdo?, Kje? in Kdaj? opisujejo potovanje učencev po pravkar vzpostavljenem *Zemljevidu učnih ciljev* (ki ima v vaših mislih obliko Kamniškega sedla, kajne?). Odgovori nanje nam na tem zemljevidu oblikujejo sled učenčevega potovanja in po njej vemo, kdaj je ta ali oni posamezni učenec obiskal to ali ono področje zemljevida – ter tudi kakšno zaporedje korakov je ubiral pri tem.

Običajno je za uspeh učenca pomembna tudi hitrost in tudi okretnost potovanja: nedvomno je bolj uspešen tisti učenec, ki je v šolskem letu preigral večjo količino glasbenega programa in se je torej po *Zemljevidu učnih ciljev* sprehodil večkrat. Večje število usvojenih skladb mu je nedvomno izboljšalo tehnične spretnosti in v različnih skladbah se je lahko preizkusil v prikazih tega ali onega muzikalnega izraza. Shema vseh šestih vprašalnic ima zdaj naslednjo podobo.

Slika 5: Kdo? je potoval Kje? in Kdaj? na zemljevidu Kaj?, Zakaj? in Kako?

Zakaj ravno tako?

Ne glede na veliko skladnost razmislekov o potovanju po *Zemljevidu učnih ciljev* z vsakdanjim življenjem (opisi so zaenkrat logični in prepričljivi, kajne?) si je potrebno odgovoriti na pomembna vprašanja: zakaj ravno tako, pa tudi zakaj imamo ravno tri polja na *Zemljevidu*? Zakaj torej uporabljamo na našem svetu prav tri vprašalnice, ki nam opisujejo zgradbo prostora in tri, ki opisujejo gibanje po njem ... Oziroma na kratko: zakaj vse skupaj ni urejeno kako drugače? Saj veste, matematiki bi rekli: poleg računa je potreben tudi preizkus, dobrodošel pa bi bil tudi, po možnosti, kakšen dokaz.

Kar najbolj celostne podlage za iskanje odgovorov lahko najdemo v samih lastnostih glasbe. Marij Kogoj jih opiše takole: »V naravi ni najti nič lepšega in popolnejšega od glasbe. Ona usmerja človeka v globine njegove duše.« in Ludwig van Beethoven pravi: »Glasba je višje razodetje kot vsa modrost in filozofija.«⁸

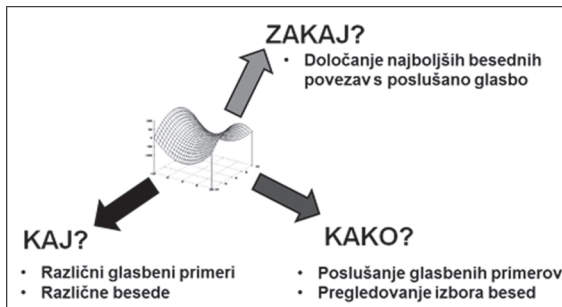
Veljavnost izjav Kogoja in Beethovna, ki naj podpirata poprejšnje razmisleke, je mogoče tudi preizkusiti. Da bi šteli dokaz preizkusa kot veljaven, pa mora ta onkraj meje razumnega dvoma nakazati postavljenim razmislekom ustrezno strukturo glasbenega, pa tudi splošnega prostora sveta, ki nas obdaja (Motte-Haber, 1990).

Dokaz izvedimo s preizkusom naslednje hipoteze:

Različni glasbeni primeri in različne besede (Kaj?) bodo ob poslušanju glasbe in pregledovanju besed (Kako?) sprožili povezovalne miselne procese, ki bodo besedne opise uredili v skupine (Zakaj?), skladne s področji *Zemljevida učnega procesa*.

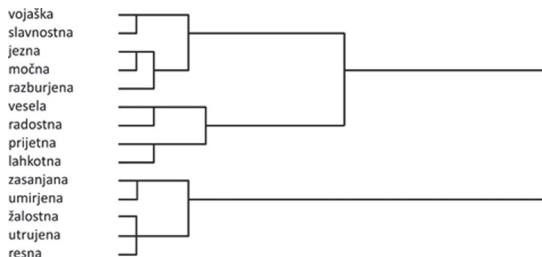
Predstavljeno hipotezo si lahko ogledamo na Sliki 6.

Slika 6: Poslušanje glasbe in iskanje najboljših povezav z različnimi besedami na Zemljevidu učnega procesa.

Oglejmo si natančneje, kako je petindvajsetih različnih glasbenih primerov povežalo dve različni zbirki besed v pomenske sklope (Beuermann, 2008). Na Sliki 7 je prikazana razporeditev različnih pridevnikov in na Sliki 8 razporeditev svobodnih besednih asociacij.

Slika 7: Različni pridevniki, ki so jih odgovori poslušalcev povežali v skupine.

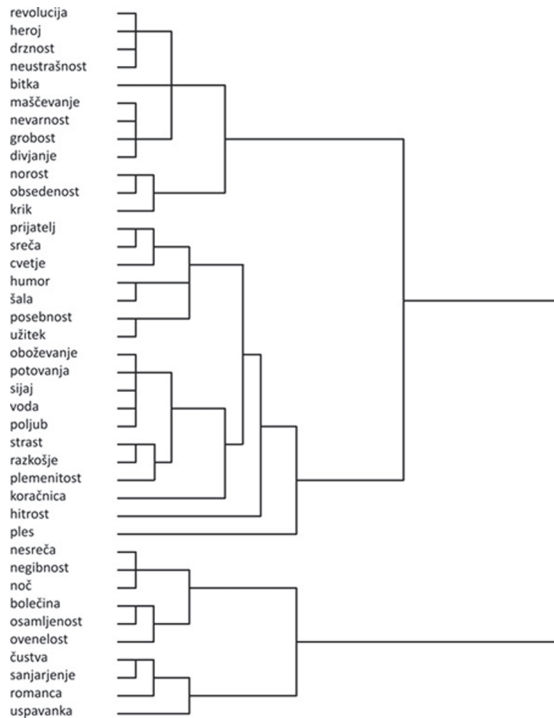
⁸ Dostopno na spletnem naslovu: <https://sl.wikiquote.org/wiki/Glasba> (obiskano: 2. 12. 2016).

Na Sliki 7 vidimo, da sta se najprej oblikovali dve jasno ločeni pomenski skupini pridevnikov: najočitnejše so od preostalih ločeni besedni opisi, ki predstavljajo kar najbolj umirjene, negibne stvari: zasanjana, umirjena, žalostna, utrujena, resna. Ti opisi se nedvomno dotikajo značilnosti materije kot take, ki se sama po sebi seveda nikamor ne premakne (oziroma področja vprašalnice Kaj?).

Tudi preostali pridevniki ponovno oblikujejo dve skupini. Tista, ki je napolnjena z energijo: vojaška, slavnostna, jezna, močna in razburjena (oziroma področje vprašalnice Kako?) je ponovno prav očitno ločena od tretje skupine, ki označuje kar najbolj svetle stvari: vesela, radostna, prijetna, lahkotna (oziroma področje vprašalnice Zakaj?). Pripomniti velja, da je skupina opisov, ki označuje sprehode po miselnih višavah, seveda na daleč ločena od kakršne koli bližine stvari ali izbruhov energije. Če želimo razvijati ustvarjalnost, na primer, moramo nujno ustvariti spodbudno učno okolje, ki ne vsebuje teh ali onih pritiskov: materialnih ali čustvenih, pa tudi ocenjevalnih ...

Na Sliki 8 pa si je mogoče ogledati, kako so isti glasbeni primeri uredili v primerljive skupine povsem drug nabor izhodiščnih besed – svobodnih asociacij.

Slika 8: Zbirka asociacij, ki so jih odgovori poslušalcev povezali v skupine.

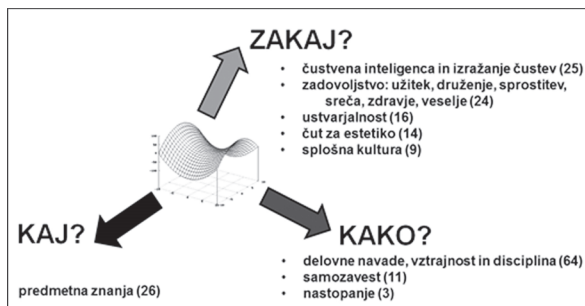
Skupine besed se vedno oblikujejo povsem enako: pa če povezave med glasbo in besedami iščejo mlajši ali starejši otroci, v Ljubljani ali pa v Prekmurju ... in besede se združijo v prav takšne skupine, če glasbene primere ubesedijo učitelji glasbe.

Cilji preverjanja in ocenjevanja

Razmisleki na študijskih skupinah jeseni 2015

No, dovolj bodi zaenkrat tega Zakaj? razmišljanja ... preselimo se zdaj v bolj praktično deželo in si oglejmo, kako so udeleženci študijskih skupin na glasbenih šolah v šolskem letu 2015/16 odgovarjali na vprašanje: »Kaj na glasbenih šolah štejejo za pomembno in kaj predvsem vpliva na višjo ali nižjo oceno učenca?«.

Slika 9: Pomembni cilji za uspešnost učencev, kot jih vidijo učitelji.

Na področju vprašalnice Kaj? so za uspešnost učencev nedvomno kar najbolj pomembna znanja oziroma učne vsebine, ki jih mora obvladati bodoči glasbenik ali glasbeni poslušalec. Prvi si bo z njimi pomagal na trnovi poti proti zvezdam, drugi pa jih bo uporabil za svoje uživanje ob presoji značilnosti poslušane glasbe (Adorno, 1986). Predmetna znanja, ki so v učnih načrtih navedena v poglavjih 'Vsebine', zajemajo največji del učnega načrta in šestindvajset izmed približno dvesto udeležencev študijskih skupin šteje to področje za najpomembnejše.

Zdaj si oglejmo odgovore, ki se združujejo ob vprašalnici Kako? – govorijo nam o načinih doseganja vseh teh predmetnih znanj. Daleč največ, kar štiriinšestdeset učiteljev meni, da so za uspeh učencev najbolj pomembne delovne navade, vztrajnost in disciplina učenca. Učenec s takšnimi navadami bo uspešen učenec na glasbeni šoli. Nekaj vpliva (enajst učiteljev pravi tako) je mogoče pripisati samozavesti učenca, prav zanimivo pa je, da so le trije učitelji dodelili največjo pomembnost pri oblikovanju ocene uspešnosti učenca nastopom, ki sicer po *Pravilniku o ocenjevanju* spadajo med obvezne elemente pri oblikovanju ocene učenca.

Vprašalnica Zakaj? postavlja na prvo mesto, s petindvajsetimi glasovi, čustveno inteligenco oziroma izražanje čustev. Za uspeh učenca je torej zelo pomembno, da zna prikazati svojo muzikalnost oziroma v svojo glasbeno izvedbo vplesti tudi to ali ono zgodbo. Mlajšim pri tem pomagajo usmeritve in nasveti učitelja, če pa govorimo o bolj odrasli osebi, bo v svojo glasbeno izvedbo morda že vpletel tudi svoje osebno sporočilo oziroma lastno življenjsko zgodbo, ki jo je doživel ob tej ali oni priložnosti.

Veliko pozornost velja nameniti tudi naslednji točki: za uspešnost učenca na glasbeni šoli je nadvse pomembno njegovo zadovoljstvo oziroma užitek, druženje, sprostitve, sreča, zdravje in veselje; takih odgovorov je štiriindvajset. Vemo, da je glasbeno izobraževanje na glasbenih šolah prostovoljno in odločitve učencev o vsakoletnem nadaljevanju šolanja so nedvomno tesno povezane z njegovim zadovoljstvom ob glasbenem izobraževanju. Zadovoljstvo je torej potrební pogoj za uspešnost učenca, seveda pa nima neposrednega vpliva na oceno učenca.

Na tem polju najdemo še ustvarjalnost (šestnajst odgovorov), ki je sama po sebi operativni cilj v učnih načrtih, razvijati pa je potrebno tudi čút za estetiko (štirinajst odgovorov) in splošno kulturo učenca (devet odgovorov).

Hitri pregled seštevkom na posameznih poljih nam pokaže naslednjo sliko: najvišje število odločitev je zbralo polje Zakaj? (88) in nekaj manj polje Kako? (78). Polje Kaj? je prejelo 26 glasov, kar pomeni, da so učne vsebine – te ali one skladbe – le sredstvo za doseganje drugih, po mnenju učiteljev, pomembnejših ciljev.

Primerjava odgovorov učiteljev in vrednotenje kriterijev maturitetnega izpita *Glasba*

Odgovore učiteljev je mogoče prav na hitro pregledati tudi v luči že vzpostavljenih kriterijev za ocenjevanje pri maturitetnem izpitu *Glasba*; za trenutek se torej odpravimo na srednješolsko področje *Zemljevida učnih ciljev*.

Tudi tukaj se je v dvajsetih letih izvajanja mature oblikovalo prav podobno razmerje: 'Tehnična in plesna težavnost učne snovi' (Kaj?) je ovrednotena s 16 %, 'Tehnično obvladovanje instrumenta ali glasu' (Kako?) pa z 28 %; prav tako je na področju Zakaj? mogoče zbrati 28 % v okviru kriterija 'Prikaz muzikalnosti'.

Še dodatnih 28 % pri oblikovanju ocene obsega kriterij 'Natančnost in zanesljivost izvedbe', ki predstavlja oceno izvedbe celotnega maturitetnega nastopa: uravnoteženost težavnosti in izvedbe posameznih skladb v celem programu maturitetnega nastopa, obvladovanje igranja na pamet, vzdržljivost in zbranost ... in se s tem dotika procesnega vidika izvedbe maturitetnega nastopa.

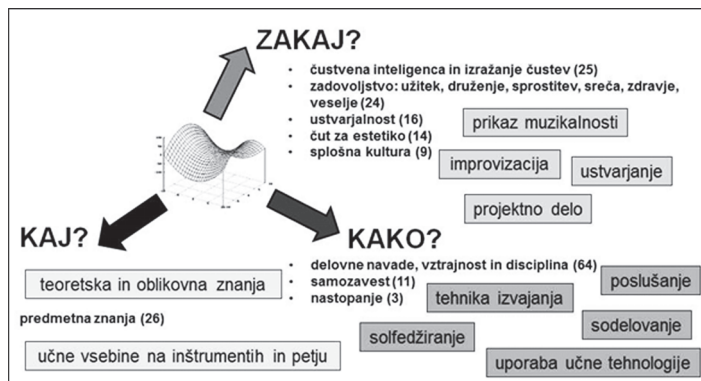
Ta isti procesni vidik kriterija 'Natančnost in zanesljivost izvedbe' je v glasbenih šolah razširjen na obseg celotnega šolskega leta. Izpolnjuje področje ocenjevanja: Kdo? je bil Kje? in Kdaj? Seveda lahko uspešnost celoletnega dela učenca ocenjuje samo učitelj, ki je poučeval posameznega učenca, izpitna komisija pa lahko oceni le prve tri naštete kriterije.

Primerjava odgovorov učiteljev in operativnih učnih ciljev iz učnih načrtov

Vrnimo se torej na glasbene šole in zapisane odgovore učiteljev primerjajmo z operativnimi cilji iz učnih načrtov glasbene šole. Na Sliki 10 so, poleg prikazov zbranih

mnenj učiteljev o pomembnih pogojih za uspešnost učencev, zbrani vsi operativni učni cilji, ki se pojavljajo v učnih načrtov programa *Glasba*⁹.

Slika 10: Pomembni cilji za učence in zbirka operativnih učnih ciljev.

Kaj?

Na področju Kaj? zahtevajo učni načrti, da se učenec opremi z obvladovanjem učnih vsebin na inštrumentih ali petju, hkrati pa mora obvladati tudi teoretska in oblikovna znanja¹⁰ pri predmetih Nauk o glasbi in Solfeggio.

Kako?

Na področju Kako? predstavlja tehnika igranja najpomembnejšo inštrumentalno aktivnost, ki določa uspešnost učencev, na to področje pa spada tudi solfedžiranje (pri inštrumentu in pri nauku o glasbi). Poleg aktivnega poslušanja glasbe predstavlja operativni učni cilj tudi sodelovanje: v višjih razredih glasbene šole se ta izrazi z igranjem učencev v komornih skupinah in orkestrih, že poprej pa je mogoče oblikovati učne situacije, ki spodbujajo sodelovalno učenje. Danes je v središču pozornosti tudi uporaba učne tehnologije in prenekateri pametni telefon (ki ga imajo mnogi učenci vedno s sabo) zmore kakovostno snemanje zvoka ali filma – to je bilo pred dobrimi desetimi leti, ko so bili oblikovani veljavni učni načrti, domala nepredstavljivo.

Zakaj?

Na področju Zakaj? je za inštrumentalni ali pevski uspeh učencev nujen še prikaz muzikalnosti oziroma komunikacija glasbenih sporočil, ki nadgrajuje vsebinski in tehnični del skladb. Na tem področju sta pri vseh učnih načrtih zapisana tudi operativna učna cilja spoznavanja in ustvarjanja glasbe, kriterij Ocenjevanje projektne dela pa za

⁹ V pregledu na Sliki 10 torej niso navedeni operativni učni cilji plesnih programov, ki pa imajo, kljub drugim vsebinam in ciljem, primerljivo razdelitev področij na *Zemljevidu učnih ciljev*.

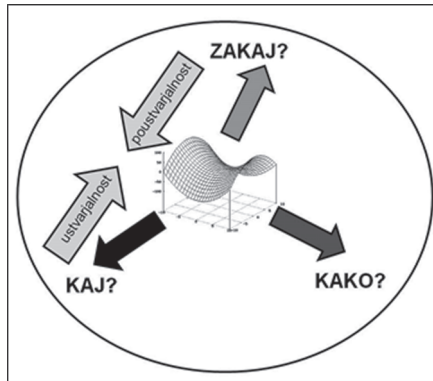
¹⁰ Zaradi sorazmerno manjšega števila učiteljev predmetov Nauk o glasbi in Solfeggio, njihovi odgovori na Sliki 9 niso bili prikazani.

predmeta Nauk o glasbi in Solfeggio uveljavlja *Pravilnik o ocenjevanju*, ki velja od 1. septembra 2016.

Dve smeri potovanja po *Zemljevidu učnih ciljev*

V dosedanjem razmišljanju smo uporabili nazorno prostorsko obliko *Zemljevida učnih ciljev* (ta hip ste pred očmi spet ugledali podobo Kamniškega sedla, kajne?) ter nanjo razpostavili pomembna področja, ki opredeljujejo izzive za učence. Prav je, da zdaj spregovorimo tudi o smereh potovanja po tem zemljevidu.

Slika 11: Ustvarjalna in poustvarjalna smer učenja in poučevanja na glasbenih šolah.

Na *Zemljevidu učnih ciljev* se oblikujeta dva načina potovanja: poustvarjalna in ustvarjalna smer.

Prva, poustvarjalna smer, predstavlja temeljno obliko poučevanja glasbe v glasbenih šolah. Glavni cilj je oživljanje velikih skladateljskih dosežkov iz preteklosti – in ker teh ni malo, lahko ves čas izobraževanja brez težav posvetimo samo temu cilju. Iz območja vprašalnice Zakaj? izberemo ta ali oni učni cilj in ga opremimo s to ali ono skladbo iz vsebinskega področja učnega načrta (Kaj?). Učitelj prav verjetno skladbo učencu zaigra in o njej spregovori tudi kakšno besedo ter tako učencu osvetli odgovor na porajajoče se vprašanje Zakaj? Učenec odide domov, kjer ima dovolj časa za vajo oziroma za iskanje lastnega odgovora Kako? bo zaigral to skladbo.

Ustvarjalna pot pa najprej pregleda stvari na »delovni mizi« oziroma Kaj? imamo pri roki oziroma lahko pridobimo brez večjih težav. Tukaj se vedno najdejo različne skladbe, razna učila in pripomočki, tudi učitelj lahko vsakič doda kaj »iz svojega«. Ustvarjalna smer potovanja pa nujno dovoljuje tudi učencu, da prispeva to ali ono na delovno mizo: morda si želi igrati prav določeno skladbo ali pa je ravno pravi čas za čustvene melodije. Če si sme učenec (seveda v okviru minimalnih standardov učnih načrtov) izbrati tudi skladbo ravno prave težavnosti, bo uspeh na področju Kako? prav verjetno vnaprej

zagotovljen. Učitelj in učenec bosta skupaj zagotovo našla kar najbolj primerne poti za doseganje zastavljenih ciljev.

Poustvarjalna in ustvarjalna pot: kuharski, igralni in glasbeni primer

Potovanje po obeh poteh, poustvarjalni in ustvarjalni, si oglejmo s pomočjo dveh splošnih in enega glasbenega primera. Oglejmo si, kako odrasli uporabljajo svoje kuharske spretnosti, kako se otroci igrajo s kockami in kako se glasbeniki učijo glasbe. Za večjo nazornost so opisi različnih polj *Zemljevida učnih ciljev* natisnjeni takole:

- BESEDE, ki so podčrtane, spadajo na polje Kaj?
- *BESEDE* v ležečem tisku spadajo na polje Zakaj?
- BESEDE, ki so natisnjene na običajen način pa na polje Kako?
- z malimi črkami pa so natisnjene besede, ki vse skupaj zaokrožujejo in smiselno dopolnjujejo v lepo berljive stavke.

Tabela 2: Poustvarjalna pot: 1) Zakaj? — 2) Kaj? — 3) Kako?

	Zakaj?	Kaj?	Kako?
kuharsko področje:	<i>RECEPT</i> nas spodbudi,	da iz <u>ŽIVIL</u> , ki jih imamo v hladilniku,	SKUHAMO slastno jed.
igralno področje:	<i>NAČRT</i> nas spodbudi,	da iz <u>KOCK</u> v škatli,	ZGRADIMO veličastno stavbo.
glasbeno področje:	<i>CILJI UČNIH NAČRTOV</i> nas spodbudijo,	da s pomočjo <u>UČNIH VIROV</u> , ki jih imamo na šoli,	NAUČIMO učence dobre muzike.

Seveda pa je mogoče potovati tudi drugače:

Tabela 3: Ustvarjalna pot: 1) Kaj? — 2) Zakaj? — 3) Kako?

	Kaj?	Zakaj?	Kako?
kuharsko področje:	<u>ŽIVILA</u> , ki jih imamo v hladilniku,	nas spodbudijo, da si izmislimo <i>RECEPT</i>	in SKUHAMO slastno jed.
igralno področje:	<u>KOCKE</u> , ki jih imamo v škatli,	nas spodbudijo, da oblikujemo <i>NAČRT</i>	in ZGRADIMO veličastno stavbo.
glasbeno področje:	<u>UČNI VIRI</u> , ki jih imamo na šoli,	nas spodbudijo, da oblikujemo <i>OSEBNI UČNI NAČRT UČENCA</i>	in ga NAUČIMO dobre muzike.

Na kratko rečeno: dve smeri potovanja, pa naj bo to na kuharskem, igralnem ali glasbenem področju, se razlikujeta po svojem izhodišču. Tisti, ki stavijo na velike in preizkušene ideje kuharskih mojstrov, načrte pomembnih zgradb ali velika glasbena dela, bodo izbrali poustvarjalno pot. Tisti, ki želijo ustvariti nekaj novega, pa bodo, seveda, izbrali ustvarjalno pot, pregledali, kaj jim je dosegljivo in iz tega pripravili načrt. Seveda pa je

potrebno, v tretjem koraku, zavihetih kuhalnice, zavihati rokave ali sestri za inštrument, da bi se stvari preoblikovale tudi v resničnosti.

O nevarnostih poustvarjalne smeri potovanja po *Zemljevidu učnih ciljev*

Zaradi značilnosti sveta, ki nas obdaja in naših navad v njem (ki rade postanejo železna srajca), si pri poustvarjalni smeri potovanja besede kot »recept«, »načrt« ali »cilj« razvijejo določeno težnjo po umestitvi v področji Kaj? oziroma Kako?

Zaporedja vzrokov in posledic, ki smo jim izpostavljeni v vsakdanjem življenju, nas usmerjajo v prepričanje, da je svet razdeljen na dve črno-beli sestavini¹¹. Tabela 2 se zato rada preuredi v obliko, ki je prikazana na Tabeli 4.

Tabela 4: Pogled na poustvarjalno pot v vsakdanjem življenju: 1) — 2) Kaj? — 3) Kako?

w	Zakaj?	Kaj?	Kako?
kuharsko področje:		<i>RECEPT</i> nas spodbudi, da iz <u>ŽIVIL</u> , ki jih imamo v hladilniku,	SKUHAMO slastno jed.
igralno področje:		<i>NAČRT</i> nas spodbudi, da iz <u>KOCK</u> v škatli,	ZGRADIMO veličastno stavbo
glasbeno področje:		<i>CILJI UČNIH NAČRTOV</i> nas spodbudijo,	da s pomočjo <u>UČNIH VIROV</u> , ki jih imamo na šoli, <u>NAUČIMO</u> učence dobre muzike.

Povsem neopazno se ideje (Zakaj?), ki so si jih izmislili ali zaukazali eni, ločijo od izvedb (Kaj? in Kako?), ki jih opravijo drugi. Toda Slavoj Žižek¹² nas opozarja, da celotno svetovno gospodarstvo temelji izključno in zgolj na razporejanju in izkoriščanju bogastva, ki ga je ustvarila ustvarjalna manjšina. In že Oscar Wilde¹³ je dobrih sto let nazaj opozoril: »Resnično živeti je najredkejša stvar na svetu. Večina ljudi obstaja, to je vse.«¹⁴ In omenja tiste, ki pa se jim je to posrečilo; to so: »pesniki, filozofi, znanstveniki in nasploh ljudje, ki jim je ljuba kultura – rečeno z eno besedo: ljudje, ki so se v življenju uspeli uresničiti«¹⁵.

Za srečo ljudi in državno uspešnost je nujno, da se področju ustvarjanja, torej postavljanju vprašanj Zakaj?, tudi v šoli nameni ustrezní prostor, čas in pozornost.

11 Toplo-mrzlo, svetlo-temno, visoko-nizko, glasno-tiho, hitro-počasi ...

12 Slavoj Žižek: First as Tragedy, Then as Farce. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.youtube.com/watch?v=cvakA-DF6Hc> (obiskano 20. 3. 2014).

13 Dostopno na spletnem naslovu: http://en.wikipedia.org/wiki/Oscar_Wilde (obiskano: 1. 4. 2014).

14 »To live is the rarest thing in the world. Most people exist, that is all.« Wilde, O., (1891). The Soul of Man under socialism (Človekova duša v socializmu). Dostopno na spletnem naslovu: http://en.wikipedia.org/wiki/The_Soul_of_Man_under_Socialism ali <http://libcom.org/library/soul-of-man-under-socialism-oscar-wilde> (obiskano: 6. 3. 2014).

15 ... the poets, the philosophers, the men of science, the men of culture – in a word, the real men, the men who have realised themselves ... Wilde, O., (1891), ibid.

Splošni princip gibanja stvari v prostoru

Na tem mestu je potrebno dodati še splošni princip, ki povzroča preoblikovanje udobno ravnega prostora, ki ga je mogoče prav z lahkoto narisati na papir, v sedlaste ali kako drugače oblikovane pokrajine. Splošne zakonitosti gibanja stvari nadgrajujejo zgolj znanstveno pojmovanje sveta, ki sta ga sprožila Galileo Galilei in Isaac Newton¹⁶ in ga postavlja v širši prostor relativistične teorije Alberta Einsteina¹⁷ oziroma, kot pravi John Wheeler (v: Suskind, 2009, str. 66):

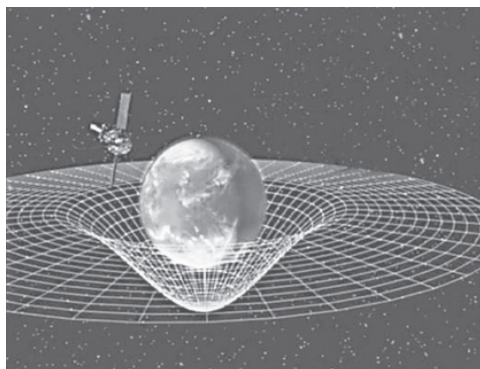
**STVARI povedo *PROSTORU*, kako naj se *OBLIKUJE*.
PROSTOR pove *STVAREM*, kako naj se *GIBLJEJO*.**

Prav v skladu s tem izrekom je potrebno oblikovati tudi pokrajino *Zemljevida učnih ciljev*, če se želimo izogniti pretečim napakam pretiranih dvorazsežnostnih poenostavitev. In v tem, širšem kontekstu, je mogoče zaslutiti, da se ideje, cilji ali načrti gibljejo v nekih zgornjih prostorih, katere smo poprej, spomnimo se, imenovali miselna ravnina. Od tam vplivajo na premikanje stvari tam spodaj v materialnem svetu, toda le-te pa že samo s svojim obstojem vplivajo na oblikovanje misli tam nekje zgoraj.

Za zaključek tega poglavja, še pred miselnim izletom proti oblikam ocenjevanja, ki potekajo na vsakem posameznem področju *Zemljevida učnih ciljev*, dodajmo še sliko ukrivljenega prostora, ki ga povzročajo pomembne ali preprosto velike stvari, vi, pazljivi bralci, pa ga v mislih soočite z likom sedlasto ukrivljene ravnine ali pač Kamniškega sedla z njegovimi dolinami in vrhovi vred.

Le kakšne orjaške tektonske sile oblikujejo prostore našega življenja, še pomislimo ...

Slika 12: Ukrivljeni prostor in gibanje stvari v njem.

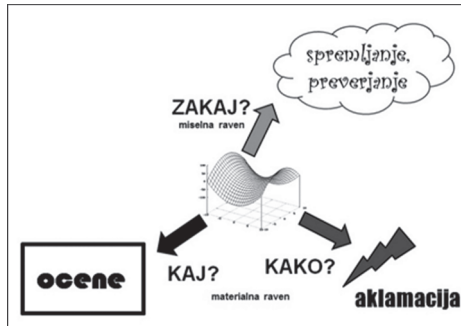
¹⁶ ... čeprav je prav znanstvena revolucija omogočila vsakovrstno udobje dandanašnjega življenja ...

¹⁷ V splošni teoriji relativnosti je pojem gravitacijske sile kot sile, ki pojema s kvadratom razdalje, zavržen in ga zamenja nova predstava gravitacije kot značilnosti prostor-časa. Splošna teorija relativnosti je tudi takšna teorija, ki pri majhnih hitrostih in šibkih gravitacijskih poljih kot približek da Newtonov splošni gravitacijski zakon. Dostopno na spletnem naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Splošni_gravitacijski_zakon (obiskano: 14. 12. 2016)

Ocenjevanje

Naravni razvoj, torej naravno gibanje, je vedno posledica tega ali onega izbruha energije v svojem okolju in razvoj se seveda vedno giblje v ustvarjalni smeri.

Slika 13: Načini ocenjevanja na posameznih poljih zemljevida.

Področje Kako?

Vse se torej začne na polju Kako? in tukaj je ocenjevanje povsem primerljivo z naravnimi stanji stvari. Mala ptičica se izkljuva iz jajca in se ozre naokrog. Na levi veji morda zagleda in zasliši ata ptiča, ki poje svojo pesem in na desni strani morda zagleda in zasliši mamo ptico, ki poje svojo pesem. Mala ptičica se odhrka enkrat, dvakrat in poskusi. Kar kmalu se ji posreči! Če bo pesem lepo zapeta, se bo od nekod pojavila še ena ptičica in dnevi bodo veselo tekli naprej.

Imitacija oziroma posnemanje je najbolj osnovni način učenja na tem svetu, res pa je, da pri njej ni potrebno uporabljati kakšnih velikih miselnih aktivnosti. Kot nalašč za male ptičice.

Tudi med ljudmi se rodijo veliki glasbeni talenti in z malo sreče najdejo tudi svojega učitelja, v podobi velikega glasbenika; z učiteljevo pomočjo se bo njihova življenjska poklicanost lahko izživela v glasbi. Glasbena zgodovina nam pravi, da so glasbeniki včasih prepešali stotine kilometrov, da bi slišali virtuozu, ki je napovedal svoj koncert. Narava jih, kot male ptice, žene v glasbeništvo in pravzaprav je le težko pomisliti, da bi jih karkoli na tem svetu sploh lahko zadržalo.

Ocenjevanje njihovega uspeha se na tem ocenjevalnem polju meri le z odobravanjem poslušalcev – aklamacijo¹⁸. Če je aplavz velik in se o njem širi glas govoric, bo tudi v prihodnje občinstvo prihajalo na koncerte in glasbenik si bo ustvaril dobro ime. Uspešno in v zadovoljstvu bo preživel svoje dni. Toda če aplavza ni, se ve: kariera tega glasbenika bo kratka in njegov kruh bo grenak, kajti mnogo je poklicanih in malo izbranih.

¹⁸ **aklamacija** aklamácija -e ž (á) množično pozdravljanje z vzklikanjem, s ploskanjem: sprejeli so ga z aklamacijo; aklamacije ljudstva / bil je izvoljen z aklamacijo soglasno s ploskanjem ali z vzkliki, ne z glasovanjem. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. (5. 12. 2016)

Tudi v *Pravilniku o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v glasbenih šolah*¹⁹ je mogoče najti princip aklamacije:

Učenec, ki se uvrsti na državno tekmovanje ali doseže viden uspeh na drugem po zahtevnosti enakovrednem tekmovanju, je lahko oproščen opravljanja letnega izpita, oceno pa na predlog učitelja določi učiteljski zbor.

Področje Kaj?

Glasbeništvo spodbujajo bogati mecen, ki si v zameno zaželijo glasbe na svojem dvoru, tudi njihove hčerke se učijo klavirja, ker to spada k dobri izobrazbi. To vidijo tudi drugi in tudi v njih zraste želja po uživanju v glasbi. A dobrih glasbenikov je vedno premalo. Zato je potrebno ustvariti širše priložnosti za glasbeno izobraževanje, še posebej za vse tiste, ki sicer ne bi mogli najti glasbenega učitelja, jih oskrbeti s primernim inštrumentom ...

Po vzoru ustanavljanja osnovnih šol v času Marije Terezije so tudi v Ljubljani pred dvesto leti dobili dovoljenje, da ustanovijo prvo glasbeno šolo. Ustanovitveno določilo Glasbene šole Glasbene matice, da se smejo v to šolo vpisati predvsem revni učenci, je imelo velik pomen za nadaljnji razvoj glasbenega šolstva. Priložnost za glasbeno izobraževanje je ponujalo tudi tistim učencem, ki jih je življenje prikrajšalo za materialne dobrine: dostop do inštrumentov in šolnine za pouk. Na začetku je bilo za revne učence rezerviranih 24 mest, le 12 pa jih je bilo ponujenih tudi učencem iz bogatejših družin, toda ti so morali izkazati še posebej veliko nadarjenost, da bi upravičili svoj vpis na glasbeno šolo Glasbene matice. Glasbena matica je širila svojo dejavnost in do danes je bilo v Sloveniji ustanovljeno veliko število glasbenih šol.²⁰

Toda, seveda: ko se oblikujejo izobraževalne mreže glasbenih šol, se vanje vpisujejo tudi učenci, ki ne premorejo najvišjih glasbenih sposobnosti oziroma največjih glasbenih talentov. Zato so javne šole, splošne ali glasbene, vedno urejene tako, da je uspešnost učencev mogoče oceniti glede na te ali one kriterije. V ocenjevanje vstopi načelo oblikovanja povprečne ocene iz posameznih kriterijev, ki določa učni uspeh pri posameznem predmetu. Poleg naravne glasbene nadarjenosti tako pridobijo pomembnost tudi drugi kriteriji, ki odločajo o skupnem uspehu učenca.

19 Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=126850#!/Pravilnik-o-spremembah-in-dopolnitvah-Pravilnika-o-preverjanju-in-ocenjevanju-znanja-ter-napredovanju-ucencev-v-glasbenih-solah> (obiskano: 13. 12. 2016). (obiskano: 13. 12. 2016).

20 Izvajalke programov osnovnega glasbenega in plesnega programa so javne in zasebne glasbene šole, ki so vpisane v razvid izvajalcev pri MIZŠ. V šolskem letu 2015/16 v Republiki Sloveniji deluje 54 javnih glasbenih šol s 17 podružnicami in 82 dislociranimi enotami ter 13 zasebnih glasbenih šol. V redni del programa, ki se financira iz državnega proračuna, je vključeno skupno 25.448 učencev. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/glasbeno_izobrazevanje/#c18001 (obiskano 14. 12. 2016).).

Področje Zakaj?

Na polju vprašalnice Zakaj? se dogaja formativno spremljanje – preverjanje v najzlahtnejšem pomenu besede²¹. Tukaj številčna ocena ni potrebna, kajti številka s svojo dokončnostjo zmore celo za nazaj uničiti mnogo vloženih prizadevanj.

Številčna ocena ne spada na prostor Zakaj?, ravno tako kot je nespametno razmišljati o posameznih ocenjevalnih kriterijih na področju Kaj?, potem ko smo že slišali aplavz in vzklikanje publike, ki odobrava Kako? je bila glasba izvedena.

V nekaterih državah ne uporabljajo ocen, zato učenci niso pod stalnim pritiskom ocenjevalnih postopkov in se lahko v večji meri posvetijo svojemu delu, ki je zanje predvsem učenje. Če je še načrtovanje šolskega dela usklajeno s sposobnostmi, potrebami in željami učenca, ni razloga, da ne bi bili v šoli uspešni prav vsi učenci.

Tudi kapitalistični red, v katerega je Slovenija na velika vrata vstopila pred nekako četrto stoletja, želi postaviti v središče dogajanja učenca in njegove ideje. Kajti uspešno spreminjanje idej v resničnost je v odraslem svetu, najpomembnejši generator te ali one gospodarske uspešnosti.

Ni naključje, da so se v slovenskih glasbenih šolah razvile, poleg izvajanja predmetnika in učnih načrtov tudi različne dejavnosti, ki izpolnjujejo ustvarjalno področje *Zemljevida učnih ciljev*. Njihovi naslovi jasno kažejo tudi na projektno naravo šolskega dela na glasbenih šolah. Naslovi projektov iz Tabele 5 so bili zbrani na srečanjih študijskih skupin glasbenih šol jeseni 2016.

²¹ Na to polje je bilo sprva umeščeno tudi uvajanje opisnega ocenjevanja, toda kasneje se je z njim izpopolnil dotlej še nezasedeni prostor oblikovanja kazalnikov in meril za ocenjevanje teh ali onih učnih ciljev.

Tabela 5: Projektne oblike dela na glasbenih šolah.

SKUPNI OPERATIVNI CILJI: PETJE IN INŠTRUMENTI TER NAUK O GLASBI	NEKATERI PROJEKTI GLASBENE ŠOLE
igrajo v skupini	Igranje v skupinah; Skupne vaje, korepeticije med učenci; Igranje ob CD-ju; Razredni nastopi; Skupinske lekcije: več učencev in/ali učiteljev hkrati (predmetnik tudi tu določa učni čas); Intenzivne vaje: npr. poletne šole; Ulična igra; Prijatelji se običejo ...; Družinski nastopi; Nastop učitelj in učenec; Javni nastop iz Nauka o glasbi; Glasbena matineja (predstavitve za nove učence); Slovo od glasbene šole v 6. razredu; Absolventski večer; obiski na osnovnih šolah ...
ustvarjajo glasbo in uporabljajo učno tehnologijo	Delavnice: nekajkrat na leto; Izražanje preko risb, zgodb; Uporaba »nenavadnih« didaktičnih pripomočkov; Improvizacija; Projekt: glasbena pravljica; Igranje po posluhu; Skupno improviziranje in ustvarjanje; Povezovanje besede, glasbe, likovnosti ...; Glasba, spis, glasbene razstave ...
spoznavajo, ocenjujejo in vrednotijo glasbo	Medsebojne hospitacije učiteljev; Tematski nastopi; Glasbena kocka; Knjižica koncertov; Poslušanje posnetkov koncertov; Ocenjevanje glasbenih prijateljev: učenci ocenjujejo učence; Zapis samoznavanja; Načrtovanje lastnega dela; Po nastopu: pohvala na več načinov ...; Izdelava komentarjev; Glasbeni kviz; Obisk glasbenih predstav; Koncertni abonma (učenci zbirajo žige); Slovenski skladatelj; Glasbene ekskurzije; Table z izdelki učencev na hodnikih šole ...

Pravilnik o ocenjevanju na glasbenih šolah določa, da se glasbeni projekti ocenjujejo v okviru predmetov Nauk o glasbi in Solfeggio.

Še zadnji pogled na celoto

Izhajajoč iz *Zemljevida učnih ciljev*, lahko v glasbenih in plesnih programih glasbene šole najdemo štiri različna področja in iz njih izpeljemo štiri splošne kriterije za ocenjevanje:

- Tehnična in plesna težavnost učne snovi (Kaj?): učne vsebine pri inštrumentih, petju in plesu, teoretska in oblikovna znanja, poznavanje plesne terminologije;
- Tehnično obvladovanje inštrumenta, glasu ali telesa (Kako?): tehnika izvajanja, solfedžiranje, aktivno poslušanje in opazovanje, uporaba učne tehnologije;
- Prikaz ustvarjalnosti (Zakaj?): muzikalnost, improvizacija, plesni izraz, projektno delo;
- Natančnost in zanesljivost izvedbe (Kdo? je Kje? In Kdaj?): uspešnost nastopov in uspešnost sodelovanja v skupinah; v skladu z individualnim delovnim načrtom učenca ali delovnim načrtom učne skupine.

Takšna je torej podoba *Celostne glasbene šole*. Učenci se imajo priložnost srečati z velikimi in vedno bolj zahtevnimi glasbenimi deli, pridobivajo si potrebna tehnična znanja ter razvijajo izražanje svoje muzikalnosti; v času obiskovanja glasbene šole (ali tudi

kasneje) pa se lahko udeležujejo različnih projektov, ki potekajo na glasbeni šoli. Ravno pravšnji deleži teh sestavin predstavljajo osnovo za dobro potovanje po *Zemljevidu učnih ciljev*: tistih učencev, ki bodo postali poklicni glasbeniki in tistih, ki bodo postali zavzeti in razmišljujoči člani glasbenega občinstva.

Celostna glasbena šola se torej dotika vseh področij človekovega bivanja in prav zato si prisluži naziv celostna. To pa je prav tisto, kar smo s tem hoteli povedati²².

Literatura

Adorno, Theodor W. 1986. *Uvod v sociologijo glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Beuermann, Dimitrij. 2008. *Prepoznavanje implicitnih glasbenih vrednot kot sredstvo za razvoj osnovnošolske glasbene nadarjenosti*. Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani: Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo.

De la Motte Haber, Helga. 1990. *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Five Ws. https://en.wikipedia.org/wiki/Five_Ws (28. 11. 2016).

Fragetechnik

https://de.wikipedia.org/wiki/Fragetechnik#Offene_W-Fragen_in_der_Praxis (28. 11. 2016).

Glasbeno izobraževanje. http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/glasbeno_izobrazevanje/#c18001 (14. 12. 2016).

Metakognicija. Spoznavanje o spoznavanju.

<https://sl.wikipedia.org/wiki/Metakognicija> (14. 12. 2016).

Oscar Wilde. http://en.wikipedia.org/wiki/Oscar_Wilde (1. 4. 2014).

Pravilnik o izobrazbi učiteljev in drugih strokovnih delavcev v izobraževalnih programih glasbene šole. <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV12515> (13. 12. 2016).

Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v glasbenih šolah <https://www.uradni-list.si/1/content?id=126850#!/Pravilnik-o-spremembah-in-dopolnitvah-Pravilnika-o-preverjanju-in-ocenjevanju-znanja-ter-napredovanju-ucencev-v-glasbenih-solah> (13. 12. 2016).

Pravilnik o vodenju razvida izvajalcev javno veljavnih programov vzgoje in izobraževanja. <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200910&stevilka=313> (13. 12. 2016).

²² QED: Quod erat demonstrandum. Dostopno na spletnem naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Q.E.D.> (obiskano: 14. 12. 2016)

Splošni gravitacijski zakon. https://sl.wikipedia.org/wiki/Splošni_gravitacijski_zakon (14. 12. 2016)

Schiller, C., *Motion Mountain*, www.motionmountain.net, str. 28 (1. 12. 2016)

Susskind, Leonard. 2009. *The Black Hole War*. USA: Hachette Book Group.
<https://sl.wikiquote.org/wiki/Glasba> (2.12. 2016).

The Soul of Man under socialism.

http://en.wikipedia.org/wiki/The_Soul_of_Man_under_Socialism (6. 3. 2014).

The soul of man under socialism - Oscar Wilde.

<http://libcom.org/library/soul-of-man-under-socialism-oscar-wilde> (6. 3. 2014).

Žižek, S. 2010. *First as Tragedy, Then as Farce.*

<http://www.youtube.com/watch?v=cvakA-DF6Hc> (20. 3. 2014).

Summary

The lecture deals with the need of integrating the student's mental layer into the learning process. Craft-oriented teaching of musical instruments can easily elude every connection with mental layers. Its purpose is to provide the command of a musical instrument (or in the case of the dance, the body), with the help of differently effective practice methods. The student's creativity has its place only at the end of the learning process; however, only rare students achieve such mastery. Most students cannot even sense the sheer complexity of music, as they leave the learning process too soon. An important mission of music education, which is pointed out in the curriculum, is to encourage the development of the student's thinking on the material world of music. Today, the criteria for evaluating the success of students in music schools are again under consideration. In other words: should we consider and evaluate only the result of the final examination or should we also consider the process that brought to the results and (also) the mental achievement of the student during the process. Taking into consideration the mental layers of a student is a challenge for the traditional learning process and the teachers alike; yet, it is vital for encouraging any type of creativity—which will later form a material image and expression in the material world; thus, which will be realized.